

використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, що пов'язана з діяльністю бібліотек на сучасному етапі.

З метою вирішення цієї проблеми, є потреба внесення змін в українське законодавства, зокрема в Закон України «Про авторське право і суміжні права» і надати можливість зберігати бібліотекам документи, на які розповсюджується авторське право в електронному вигляді. Безумовно, крім законодавчих рішень в цьому аспекті, необхідно буде створити умови збереження вказаних документів та неможливлення їх несанкціонованого копіювання.

Вказані пропозиції не зменшують обсягу авторських прав, адже діяльність бібліотек не спрямована на розповсюдження вказаних творів, а тільки на їх збереження. У бібліотек з'явиться більше можливостей для наповнення сучасними джерелами електронні інформаційні ресурси. Тим самим буде якісно підвищена діяльність бібліотек щодо забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки.

Іващенко Віта,

професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ВПЛИВ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ НА РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Кримінального кодексу України (далі – КК) законодавство України про кримінальну відповідальність становить КК, який ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права[1]. Тому значна частина кримінально-правових норм прийнята на виконання та охорону положень Основного Закону.

Так, Розділ I Конституції України[2] містить, зокрема, такі загальні засади: Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава; територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою; людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; право визначати і змінювати конституційний лад належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами; ніхто не може узурпувати державну владу. У свою чергу розділ I Особливої частини КК «Злочини проти основ національної безпеки України» передбачає відповідальність за дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109); посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110); фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2). Розділи II-IV спрямовані на охорону життя, здоров'я, волі, честі, гідності, статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Права, свободи та обов'язки людини і громадянина закріплені в Розділі II Основного Закону. Серед конституційних прав і свобод – право на життя; повагу гідності; свободу та особисту недоторканність; таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції; недоторканність житла; невтручання в особисте і сімейне життя; свободу думки і слова, світогляду і віросповідання; приватну власність; підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом; на працю та ін. Крім згаданих вище положень Особливої частини КК, кримінально-правовій охороні підлягають виборчі, трудові та інші особисті права і свободи людини і громадянина (розділ V), власність (розділ VI), господарська діяльність (розділ VII). Так, КК передбачає відповідальність за перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача (ст. 157); порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками (ст. 161); порушення недоторканності житла (ст. 162); порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст. 163); грубе порушення законодавства про працю (ст. 172); порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176); перешкоджання здійсненню релігійного обряду (ст. 180); порушення недоторканності приватного життя (ст. 182); порушення права на отримання освіти (ст. 183); порушення права на безоплатну медичну допомогу (ст. 184) та ін.

Важливе конституційне положення про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом (ч. 1 ст. 63), закріплене в ч. 2 ст. 385 КК. Також у ч. 2 ст. 396 КК встановлено, що не підлягають кримінальній відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину члени сім'ї чи близькі родичі особи, яка вчинила злочин, коло яких визначається законом.

Крім розглянутого, Основний Закон має свій вплив на положення Загальної частини КК. Наприклад, у ч. 3 ст. 27 Конституції України закріплено, що кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших осіб від протиправних посягань. Тому КК до обставин, що виключають злочинність діяння, віднесено необхідну оборону, під якою визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони (ч. 1 ст. 36).

Положення Конституції України, передбачене ч. 2 ст. 28, вимагає, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. В ч. 3 ст. 50 КК закріплено, що покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Конституційне положення про те, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи (ч. 1 ст. 58), знайшли своє відображення в ст. 5 КК. Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію в часі.

На виконання конституційного принципу про презумпцію невинуватості (ст. 62) у ч. 2 ст. 2 КК закріплено, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Положення ч. 3 ст. 2 КК – ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу відповідає вимогам ч. 1 ст. 61 Конституції України.

Отже, КК узгоджує свої фундаментальні положення з принципами та нормами Основного Закону. Це відповідає вимозі Конституції України, передбаченої ч. 2 ст. 8 про те, що закони та інші нормативно-правові акти приймаються на її основі і повинні відповідати їй.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

Ільїнова Аліна

курсант 1 курсу 101 групи ННІ №2 НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри конституційного права та прав людини НАВС, кандидат юридичних наук **Сьох Катерина**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ВІД КАТУВАННЯ, НЕЛЮДСЬКОГО ПОВОДЖЕННЯ ТА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ГІДНОСТІ

Сучасний розвиток демократичних і правових держав на пряму пов'язаний з дотриманням основоположних прав та свобод людини та виконанням державами вимог щодо не унеможливлення порушень у цій сфері.

Заборона катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поведження чи покарання, виступає одним із основних прав і одночасно гарантією таких невід'ємних прав людини, якими є право на життя, свободу та особисту недоторканність, право на повагу честі й гідності.

Відомо, що правове становище людини регламентується, насамперед, нормами національного законодавства держави, на території якої вона проживає. Однак велику роль в регулюванні прав та свобод людини відіграють міжнародні нормативно-правові акти. Адже Конституція України зазначає, що чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства. Тому розглядаючи